

بزرگداشت حکیم عمر خیام

بزرگداشت جهانی حکیم عمر خیام به مناسبت نهمصدین سال وفات این دانشمند روز ۲۸ اردیبهشت در فرهنگسرای سیمرغ نیشابور برپا شد.

در این کنگره که به مدت سه روز و با همکاری سازمان یونسکو، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فرهنگ و آموزش عالی، ستاد ملی سال جهانی ریاضیات برپا شد، دکتر مهدی محقق، پروفیسور حسین صادقی، دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن، دکتر سیداحمد خاتمی، محمد مهدی فولادوند و جمعی از علاقمندان و خیام‌شناسان ایرانی و خارجی حضور داشتند. در این کنگره موضوعاتی چون زندگی، ابعاد گوناگون شخصیت خیام، دستاوردهای خیام در بعد ریاضیات، دیدگاه‌ها و ریشه‌های اندیشه فلسفی خیام، نقد و تحلیل سیمای ادبی خیام، جایگاه خیام در تاریخ علم اسلام و جهان، خیام و نجوم و زینج ملک‌شاهی و تقویم جلالی، سیمای اجتماعی و تاریخی و علمی نیشابور در عصر خیام مورد بحث قرار گرفت.

در مراسم افتتاحیه این کنگره دکتر مصطفی معین وزیر علوم، تحقیقات و فن‌آوری با ارسال پیامی ضمن اظهار خرسندی از برپایی این کنگره یادآور شد: خیام از گویاترین نمادهای تمدنی، فرهنگی و علمی ما ایرانیان است. خیام از جمله چهره‌های درخشانی است که علیرغم ایهام‌ها در زندگی و اندیشه، او همواره مظهری از توانمندی، زاینده‌گی و گویایی فرهنگ ایرانی بوده است.

در این پیام آمده است: خیام ریاضیدان، خیام منجم، خیام فیلسوف و متکلم و خیام شاعر هریک به تنهایی سرمایه‌ای برای یک فرهنگ به شمار می‌رود. همچنین در این مراسم، کویبی شیروما تسورا مدیرکل یونسکو طی پیامی خیام را از مشهورترین شخصیت‌های تمدن اسلامی و ایرانی دانست و اظهار امیدواری کرد که این کنگره با بررسی جوانب گوناگون علمی، فلسفی و ادبی او شرایطی را که فرد می‌تواند در ورای محدودیت‌های جغرافیایی و تاریخی خویش به انسانی جهانی مبدل شود، تبیین کند.

در ادامه این پیام با اشاره به فعالیت‌های خیام در ریاضیات، ستاره‌شناسی، فلسفه و همچنین شعر و آرج نهادن بر آن خاطر نشان شده است: فلسفه خیام که به فلسفه اسلامی تعلق دارد، ریشه از یونان باستان گرفته است.

کارهای ریاضی وی نه تنها ادامه فعالیت‌های ریاضیدانان دوره اسلامی و کلاسیک بوده است، بلکه رساله الجبر وی تا قرن هفدهم در اروپا مورد استناد قرار می‌گرفت.

در این کنگره و در روز افتتاحیه دکتر مهدی محقق، دکتر ژیلبر لازار از فرانسه، دکتر روح‌انگیز کراچی و تی چند از محققین، دانشمندان ایرانی و خارجی طی سخنانی ابعاد گوناگون علمی و شخصیتی خیام را بررسی کردند.

در دومین روز برگزاری کنگره بین‌المللی بزرگداشت ادامه بر صفحه ۵۴

in Verstehen, or intuitive understanding, we have a fruitful source of hypotheses about the mental states of other people ... the intuitionist's point would pertain to justification»

ب.م:

«نقطه نظر شهودگرا صرفاً مربوط به فهم شهودی نیست، ما منبع سودبخشی از فرضیات مربوط به ذهنیات دیگران داریم... نقطه نظر شهودگرا بستگی به توجیه دارد»

ت.ن:

«دعای شهودگرا صرفاً این نیست که در Verstehen یا «درک شهودی» ما منبع پرتی برای [ایجاد] فرضیاتی در باره حالات ذهنی افراد دیگر داریم... مدعای شهودگرا مربوط به توجیه است»

البته باید گفت که ترجمه این قطعه از قطعه نخست - که سراسر غلط ترجمه شده است - بهتر انجام گرفته است چرا که براساس شمارش سریع نگارنده در حدود صد سطر از متن (سه صفحه متن اصلی 128-130) نزدیک به بیست خطا در برگردان مترجم راه یافته است!! (از این رو متأسفانه باید این کتاب را در قفسه کتابهای غیر قابل خواندن جای دارد و در انتظار ترجمه‌ای دیگر نشست). عجیب این است که این کتاب را ناشری که کار خود را به چاپ آثار فلسفی محدود و منحصر کرده و متولیان آن همه از اهل فلسفه‌اند نشر نموده است (گرچه این تنها نمونه از این دست نیست) گفته‌اند که حسنات الابرار سیئات المقربین اما در باب سیئات مقربین چه می‌توان گفت؟

والسلام

* ترجمه‌هایی که در قطعه دوم «ترجمه نگارنده» خوانده شده‌اند به جز مورد آخر، ترجمه جناب آقای مسعود صادقی است که پیش‌تر فصل آخر این کتاب را در شماره دوم نشریه «تردید» به چاپ رسانده‌اند.

ت.ن:

«اگر مجاز به استفاده از هیچ اطلاعی در باره افسردگی یا افکار جانز نباشیم چگونه این مقدمه را توجیه کنیم!»

مترجم محترم خطای در ترجمه entitled را در جای دیگری هم تکرار کرده‌اند

«در صورتی که از ما نخواهند با مقدماتی استدلال خود را شروع کنیم که...» که ترجمه درست آن این است که «اگر مجاز نباشیم با مقدماتی آغاز کنیم که...»

۸-

«hence, there must be another source - possibly the Verstehen, or (intuitive understanding), of German philosophy and psychology»

ب.م:

«از این رو، باید منبعی دیگر، احتمالاً فهم شهودی یا «فهم مستقیم» از فلسفه و روانشناسی آلمانی وجود داشته باشد.»

ت.ن:

«از این روی باید منبع دیگری باشد - شاید Verstehen یا «درک شهودی» فلسفه و روانشناسی آلمانی.»

براستی آیا مترجم با خود نیاندیشیده است که «فهم مستقیم از فلسفه و روانشناسی آلمانی» به چه کار توجیه علم ما به اذهان دیگر می‌آید!

منظور نویسنده آن بوده است که در اینجا شاید آنچه فیلسوفان و روان‌شناسان آلمانی از آن تحت عنوان «Verstehen» یاد کرده‌اند، مفید واقع شود. هم چنین بهتر بود که این واژه که واژه‌ای است آلمانی و در متن اصلی به صورت ایتالیک نوشته شده است، به همان صورت در متن می‌آمد و ترجمه نمی‌شد.

۱۰ و ۹-

«the intuitionist's point would not be merely that

مقدمه چینی‌هایی درباره‌اش شده است، و همچنین بخش خیرات در این روز به جای شب جمعه که میان مردم ما معمول است.

در این جا می‌خواهم به موردی اشاره کنم که هر چند از نظر نگارنده به عنوان یک بده بستان ادبی ایراد چندانی به آن وارد نیست، اما از نظر دوستی و «لوطی‌گری» در عالم نویسنده‌گی می‌بایست آن را در نظر گرفت.

قبل از هر چیز خواننده را ارجاع می‌دهم به داستان کوتاه «گزارش ناتمام» اثر محمدرضا گودرزی (نگارنده) در ماهنامه دوران شماره ۱۱ اردیبهشت ۱۳۷۵. به اعتقاد نگارنده؛ کاتب برای خلق یکی از درون‌مایه‌های رمان خود و شخصیت مجید از این داستان بهره گرفته است بی آن که در متن رمان خود از این بهره‌گیری مستقیماً نامی ببرد. (مگر در آثار فرامردن و همین رمان، از شخصیت‌های واقعی با نام اصلی‌شان در متن نام برده نمی‌شود؟ و از خود محمدرضا کاتب با نام واقعی در صفحه ۲۷۶ یاد نشده است؟) کاتب می‌توانست در رمان خود حداقل اشاره کند که این شخصیت و یا فکر خلق این شخصیت را از داستان نویسنده‌ای دیگر وام گرفته است. برای آنها که به این داستان دسترسی ندارند می‌گویم: محور داستان گزارش ناتمام پیدا شدن یک جسد در جاده‌ای خارج از شهر است (در رمان هیس اتوبان) شاخصه این جسد کت چهارخانه‌ای است که به تن دارد و عامل نزدیک شدن راوی به آن هم به خاطر تنهایی و غربتی است که کت چهارخانه نمایانگر آن است. داستان گزارش ناتمام به گونه‌ای پایان می‌یابد که راوی و فرد متوفی و افسر بازجو در فعل و انفعالی ذهنی، با هم یکی می‌شوند و تمایزشان از یکدیگر دشوار می‌شود. (در رمان هیس هم این فعل و انفعال میان راوی و مجید صورت می‌گیرد) در

جیب جنازه داستان گزارش ناتمام یک عکس و چند قطعه گوش ماهی و سنگ‌های رنگی پیدا می‌شود که مبنایی می‌شود تا بتوان اندکی به گرایشات و علایق او پی برد (کاری که در رمان هیس به عهده دفترچه یادداشت جیب فرد متوفی گذارده شده است) در داستان گزارش ناتمام آمده است که راوی - متوفی «قلم به دست» بوده است. در رمان هیس هم همین اصطلاح عیناً تکرار شده است (صفحه ۱۶۸) (البته در داستان گزارش ناتمام قلم به دست بودن راوی اشاره به نقاش بودن او دارد و با واژه قلم برخوردی ایهام‌آمیز شده است) به هر رو حتی اگر بپذیریم که در متون فرامردن بخش‌هایی از متون دیگر عیناً درج می‌شوند، اما تمایز این بخش‌ها از متن اصلی به آشکارگی بیان می‌شود و نویسنده آن بخش را از متن خود متمایز می‌سازد، کاری که دوست گرامی‌مان محمدرضا کاتب نکرده است. لازم است این را هم اضافه کنم که آقای کاتب خود نیز در ماهنامه دوران داستان چاپ می‌کرد و نمی‌توان از او پذیرفت که داستان گزارش ناتمام به قلم نگارنده را با توجه به موارد مشابهی که ذکر شد، اصلاً ندیده و یا نخوانده است.

البته نفس عمل کاتب، اشاره به این دارد که داستان گزارش ناتمام تأثیری خاص بر ذهن ایشان داشته است و همین تأثیر ماندگار عاملی شده است که او از این درونمایه بهره بگیرد. با این تفصیل باید از توجه و لطف او به داستان ذکر شده تشکر کرد. در کل شهامت کاتب را به خاطر نگارش رمان هیس با این ساخت جدید باید ستود و امیدوار بود که در کارهای آتی بر کاستی‌هایش چیره شود. همین تلاش شکلی او نشان از آن دارد که به عنصر زیباشناختی اثرش بهای لازم را داده است و می‌توان به تحولات آتی او امیدوارتر بود.

فردوسی

ادامه صفحه ۳۷

این مراسم همچنین نماینده سپاس ما به آستان شکوهمند حکیم برگزیده‌ای است که کلامش حلاوت‌بخش دل‌های مشتاقان و نامش نمایانگر شخصیت ملی و معنویت اسلامی است و حماسه ارجمندش ستون اصلی کاخ زبان و ادبیات فارسی بلکه یادگار گرانبهای اقوام ایرانی در سراسر عالم است. در بخش‌های بعدی دکتر راشد و دکتر محمد تقوی به ترتیب درباره شاهنامه و شخصیت فردوسی به ایراد سخنرانی پرداختند.

معرفی کتاب «اختیارات شاهنامه» به تصمیم مشترک دکتر فشارکی و مهندس جیحونی پایان دهند مراسم کرامیداشت فردوسی شاعر ملی ما بود. همچنین در محل آرامگاه فردوسی در شهر طوس مراسم تقالی، شعرخوانی و حماسه‌سرایی برگزار شد و دکتر جابر عناصری به سخنرانی پرداخت.

بزرگداشت حکیم عمر خیام

ادامه صفحه ۲۱

حکیم عمر خیام نمایشگاه عکسی از آثار برجسته عکاسان جوان نیشابور و نمایشگاه کتاب با چهار هزار عنوان روز پنج شنبه در فرهنگسرای سیمرخ نیشابور افتتاح شد.

در نمایشگاه عکس ۲۰ تابلو با موضوعات معماری، جاذبه‌های فرهنگی و توریستی شهر نیشابور به نمایش عموم گذاشته شده است.

در این نمایشگاه کتاب که به همت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برپا شده است، کتاب‌ها با تخفیف ویژه در اختیار علاقمندان قرار می‌گیرد.

همچنین دکتر جعفر آقایانی چاووشی، دکتر پرویز اذکایی، دکتر فریدون جنیدی و... درباره شخصیت و آثار خیام سخنرانی کردند.

در روز سوم دکتر ساسان سپینتا، دکتر رامنا کریشنا، دکتر ایمیلیا کالو و لبارتا و تنی چند از اساتید و خیام‌شناسان به بحث و تبادل نظر پیرامون شخصیت و آثار حکیم عمر خیام پرداختند.

در مراسم اختتامیه مهندس مظفری فرماندار نیشابور و رییس اجرایی کنگره، طی سخنانی برگزاری این کنگره را فرصت مناسبی برای شناخت هرچه بیشتر خیام به جهانیان دانست.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
پرتال جامع علوم انسانی

